

ВАЩУК Ю. О.,
старший викладач кафедри
загальноправових дисциплін
факультету права та масових комунікацій
(Харківський національний університет
внутрішніх справ)

УДК 340.1

ОБ'ЄКТ ВІДОМЧОЇ ПРАВОТВОРЧОЇ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Стаття присвячена виявленню змістовних характеристик об'єкта відомчої правотворчої політики. Розкрито поняття та сутність об'єкта відомчої правотворчої політики.

Ключові слова: об'єкт, об'єкт впливу, правова політика, відомча правотворча політика.

Статья посвящена выявлению содержательных характеристик объекта ведомственной правотворческой политики. Раскрыты понятие и сущность объекта ведомственной правотворческой политики.

Ключевые слова: объект, объект влияния, правовая политика, ведомственная правотворческая политика.

The article is devoted to finding meaningful departmental characteristics of the object of legislative policy. The concept and essence of the object departmental law-making policy.

Key words: object, object impact, legal policy, departmental law-making policy.

Вступ. На сучасному етапі розвитку українського суспільства все більш актуальними стають проблеми посилення ролі права як головного інструменту державних перетворень, подолання правового нігілізму серед населення країни, підвищення якості правового впливу на соціальні відносини. Важливе місце у вирішенні цих питань відводиться правовій політиці та всім її видам. Одне з провідних місць належить такому виду правової політики, як відомча правотворча політика. Отже, вивчення об'єкту відомчої правотворчої політики є актуальним та необхідним для правової науки.

Відомча правотворча політика досліджувалась рядом вчених-юристів: С.В. Полєніною, Ю.Г. Арзамасовим, А.В. Малько та ін., проте й досі не знайшли наукового висвітлення деякі структурно-функціональні елементи відомчої правотворчої політики, зокрема, об'єкт відомчої правотворчої політики.

Постановка завдання. Розкрити сутність об'єкту відомчої правотворчої політики та дати його визначення.

Результати дослідження. Насамперед слід зазначити: правова політика, як і будь-яка політика загалом, завжди має певний безпосередній об'єкт впливу.

Відомча правотворча політика як форма («вид») правової політики і певна системна державно-вольова діяльність, що спрямована на створення стабільної, цілісної (несуперечливої) правової основи діяльності відомств, формування умов для правотворчого процесу і підвищення юридичної культури відомчої правотворчості, має свій конкретний суб'єктний склад та безпосередній об'єкт впливу.

«Об'єкт» як філософська категорія позначає будь-яку дійсну або уявну реальність, яка розглядається, як щось зовнішнє у відношенні до людини, і стає предметом теоретичної і практичної її діяльності. Об'єкт, незалежно від своєї природи, завжди мислиться в опозиції до суб'єкта [1]. Об'єкт у політичному процесі це – мета, яка повинна бути досягнута [2].

Основною метою правової політики сучасної України є: розв'язання юридичними засобами соціальних проблем; підтримання правопорядку; забезпечення функціонування гілок державної влади і місцевого самоврядування, зв'язків індивіда, суспільства, держави; забезпечення миру й стабільності в країні та на міжнародній арені. При цьому правова політика повинна мати якусь формальну «оболонку» – у консолідованому вигляді правова політика втілюється у Конституції України, законах, кодексах, інших нормативно-правових актах, спрямованих на охорону та відтворення реально існуючих суспільних відносин, наявного сформованого політичного режиму. У літературі висловлюється думка, що правова політика реалізується у формі правотворчості [3]. Дана точку зору є на сьогодні домінуючою практично у всіх дослідженнях, присвячених проблемам правової політики.

Правотворчість має низку рівнів, етапів, ланок і протікає під впливом багатьох факторів соціальної дійсності, які в сукупності і діалектичному поєднанні визначають сутність тієї чи іншої правової норми, її зміст та форму, її стан в системі, галузі та інституті права, її призначення і роль житті суспільства [4, с. 90, 178–179]. Є усі підстави, щоб правотворчу політику вважати одним з таких визначальних факторів.

На зазначену обставину звертає увагу і С.В. Поленіна. На її думку, правотворча політика виступає перш за все як єдиний політико-правовий фактор законодавчої (правотворчої) діяльності. Специфіка цього фактору полягає в тому, що він покликаний концентрувати найбільш сутнісні інтереси всіх соціальних груп, верств, класів і суспільства загалом. Формуючись під впливом динаміки економічних, національних, духовно-моральних та інших соціальних відносин у суспільстві, цей фактор віддзеркалює діяльність державних органів, громадських об'єднань, громадян та юридичних осіб у процесі правотворчості, розкриває роль суспільно-політичної практики в розвитку і вдосконаленні законодавства [5].

Правотворчість, її оптимізація повинні завжди знаходитись на чолі державно-управлінської діяльності. У даному контексті можна погодитись з думкою про те, що правотворча політика є шляхом вдосконалення правотворчості, її оптимізації [6, с. 32]. Можна зробити висновок, що правотворчий процес виступає об'єктом впливу правотворчої політики.

Відомча правотворча політика являє собою науково обґрунтовану, послідовну та системну діяльність органів державної влади, спрямовану на створення стабільної, системної та несуперечливої правової основи для діяльності відомств, формування необхідних умов для відомчого правотворчого процесу і підвищення юридичної культури відомчої правотворчості [7, с. 6].

Відомча правотворча політика реалізується у більшості випадків через механізми підзаконної нормотворчості. Нормотворча компетенція державних органів виконавчої влади визначена підзаконними актами, головним чином, правилами підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України, їх державної реєстрації, що затверджені Постановою Кабінету Міністрів «Про затвердження Правил підготовки проектів актів Кабінету Міністрів України» від 6 вересня 2005 р., Указом Президента України від 3 жовтня 1992 р. № 493/92 «Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів влади» тощо.

Якщо проаналізувати відомчі нормативні акти, що служать основою відомчої правотворчої політики держави, стає зрозуміло, що норми, які вони містять, у своїй більшості направлені на конкретизацію і деталізацію норм, які складають такі спеціалізовані галузі права, як фінансове, сімейне, адміністративне, цивільне, земельне, екологічне, кримінально-виконавче тощо.

Таким чином, в даний час міністерства, відомства не просто регулюють відносини, що відносяться як до публічного, так і приватного права, а фактично сприяють реалізації закріплених законодавцем норм більшості галузей системи права України.

Підзаконні нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади, що розроблюються в процесі відомчої правотворчої діяльності, забезпечують практичну реаліза-

цію, здійснення покладених на відповідний орган функцій управління через упорядкування суспільних відносин, які ними регулюються. Вони направлені на деталізацію, уточнення норм законів, роблять їх доступними і зрозумілими для широкого загалу. Отже, можна зробити висновок, що відомча правотворчість повинна сприяти реалізації законів. Як зазначає Ю.Г. Арзамасов, без відомчого нормотворчого процесу не можна обійтись, оскільки закони, які повинні регулювати найважливіші суспільні відносини, не можуть бути докладними інструкціями, що регламентують окремі деталі поведінки суб'єктів права. Механізм правового регулювання без відомчої правотворчості результативно діяти не зможе, оскільки відомча правотворчість в сучасних умовах буття є об'єктивним чинником правової дії виконавчих органів влади [8].

Визначаючи відомчу правотворчу політику як діяльність з формування і управління відомчим правотворчим процесом, можна звернути увагу на те, що поняття «правотворчий процес» є тісно пов'язаним з дослідженням проблем відомчої правотворчої політики, оскільки він є основою відомчої правотворчої діяльності, є об'єктом впливу відомчої правотворчої політики. Говорячи про співвідношення даних понять, перш за все необхідно вказати на низку існуючих між ними відмінностей. Перше, на що слід звернути увагу, – відомчий правотворчий процес являє собою суворо регламентовану процедуру з розгляду, ухвалення, підписання, офіційного опублікування і набрання чинності відомчих нормативно-правових актів, тоді як зміст відомчої правотворчої політики становлять стратегія і тактика діяльності її суб'єктів щодо створення необхідних умов для ефективної відомчої правотворчості. Не потрібно пояснювати, що сфера зазначеної діяльності є набагато більш широкою. Основними формами відомчої правотворчої політики є: прогнозування, планування, наукова експертиза проєктів нормативно-правових актів, моніторинг правотворчої діяльності, визначення перспектив подальшого вдосконалення. Метою відомчого правотворчого процесу є процедура прийняття нового, зміни або скасування чинного конкретного підзаконного нормативно-правового акту, метою відомчої правотворчої політики виступає забезпечення умов для створення науково обґрунтованого, збалансованого та системного масиву відомчих нормативних актів.

Висновки. Слід зазначити, що формування наукових основ відомчого правотворчого процесу має починатися саме на доктринальному рівні, оскільки саме юристи-вчені у своїх дослідженнях, висновках, коментарях пропонують шляхи вдосконалення правотворчості, способи підвищення результативності окремих елементів правотворчої діяльності.

Регулювання, координація, систематизація та оптимізація відомчої підзаконної правотворчості є метою, а отже, і об'єктом впливу відомчої правотворчої політики.

Список використаних джерел:

1. Академічний тлумачний словник (1970–1980) : у 11-ти т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sum.in.ua/>.
2. Юрій М.Ф. Політологія : [підручник] / М.Ф. Юрій. – К. : Дакор, 2006. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ebk.net.ua/Book/political_science/uriy_politologiya/zmist.htm.
3. Коробова А.П. Правовая политика (Понятие, формы реализации, приоритеты в современной России) : автореф. дис. ... к. юр. н. : спец. 12.00.01 / А.П. Коробова. – Самара, 2000. – 27 с.
4. Керимов Д.А. Философские проблемы права / Д.А. Керимов. – М. : Мысль, 1972. – 472 с.
5. Поленина С.В. Правотворческая политика / С.В. Поленина // Правовая политика : [курс лекций] ; под ред. Н. Матузова, А. Малько. – М., 2003. – 180 с.
6. Малько А.В. Правотворческая политика как средство предупреждения и устранения ошибок в законодательстве / А.В. Малько // Правотворческие ошибки: понятие, виды, практика и техника устранения в постсоветских государствах : матер. междунар. науч.-практ. круглого стола (29–30 мая 2008 г.) ; под ред. В.М. Баранова, И.М. Мацкевича. – М. : Проспект, 2009. – С. 26–41.

7. Ващук Ю.О. Сутність відомчої правотворчої політики / Ю.О. Ващук // Право і суспільство. – 2014. – № 6-1 – Ч. 2. – С. 3–6
8. Арзамасов Ю.Г. Ведомственный нормотворческий процесс в Российской Федерации : [монография] / Ю.Г. Арзамасов. – Барнаул : БЮИ МВД России, 2002. – 171 с.

ЗАХАРЧУК О. З.,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри права
(Львівський інститут Міжрегіональної
академії управління персоналом)

УДК 351

ХАРАКТЕРИСТИКА ОКРЕМИХ НАПРЯМІВ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

У статті досліджуються основні напрямки антикорупційної політики держави та правові засоби боротьби з корупцією. Проведено аналіз антикорупційного законодавства України.

Ключові слова: *корупція, запобігання корупції, антикорупційна політика держави.*

В статье исследуются основные направления антикоррупционной политики государства и правовые средства борьбы с коррупцией. Проведен анализ антикоррупционного законодательства Украины.

Ключевые слова: *коррупция, предотвращение коррупции, антикоррупционная политика государства.*

In the article the main directions of anti-corruption policy and legal means to fight corruption. The analysis of anti-corruption legislation of Ukraine.

Key words: *corruption, prevent corruption, anti-corruption policy.*

Вступ. Запобігання і протидія корупції в Україні сьогодні є однією з найбільш актуальних проблем, тому реформування антикорупційного законодавства останнім часом є чи не основним напрямком державної політики держави. Підтвердженням цього є прийнятий пакет антикорупційних законів (так звана антикорупційна реформа), який розроблявся за участю громадськості та міжнародних неурядових організацій, а також розроблені Кабінетом міністрів України десять антикорупційних кроків уряду.

Постановка завдання. Характеристика політики держави в напрямку запобігання корупції та аналіз нововведень, здійснених на законодавчому рівні.

Результати дослідження. Проблему запобігання корупції і питання антикорупційної політики намагаються розв'язати як на науковому, так і на практичному рівнях. Зокрема, дана тема була предметом дослідження таких науковців як В. Борисова, П. Дობродумова, О. Кальмана, Т. Кашкіна, Є. Невмержицький, О. Прохоренко, А. Сафоненко, Є. Скулиш та ін.

